

Diplomová práce – posudek školitele

Bc. Kateřina Maláková: Česko v evropském kontextu z hlediska úmrtnosti na zhoubné novotvary: analýza potenciálních faktorů úrovně a struktury úmrtnosti na tuto skupinu příčin úmrtí v posledních letech

Předkládaná diplomová práce má celkem 113 číslovaných stran včetně úvodního obsahu a seznamů tabulek a obrázků, 24 stran však zabírají přílohy. Práce má celkem dva hlavní cíle – popis trendů a úrovně úmrtnosti na zhoubné novotvary v Česku v evropském kontextu a vymezení možných klíčových faktorů, které tento vývoj a jeho rozdíly v rámci Evropy podmiňují. K naplnění těchto cílů jsou v úvodu práce stanoveny ještě dílčí cíle definující následně jednotlivé kroky analýzy. Téma práce reaguje na aktuální trendy úmrtnosti z hlediska příčin smrti, kdy vlivem rychlejšího poklesu úmrtnosti na kardiovaskulární onemocnění relativní význam zhoubných nádorů spíše narůstá, a to nejen v Česku, ale i v Evropě a ostatních vyspělých státech. Výzkum úmrtnosti v důsledku těchto příčin, stejně jako možný efekt prevence, je tedy vysoce aktuálním tématem.

Text práce je rozčleněn do 12 kapitol a postupně přechází od teoretické části k základní a následně i detailnější analýze. Úvodní kapitola především vymezuje téma a cíle práce, následující představuje vybrané odborné studie vázající se k tématu. V tomto ohledu by výběr představených studií jistě mohl být bohatší, jedná se o v Evropě aktuální a často řešené téma. Nicméně autorka diskutuje zdroje, které jsou k předkládané práci nepochybně zcela relevantní, další odbornou literaturu pak cituje a využívá v ostatních částech práce. Teoreticky laděná je i kapitola třetí, obecně charakterizující studovaná onemocnění a evidenci dat, která se k nim vážou.

Následující kapitoly představují důležitý teoretický podklad pro analytickou část práce – shrnují totiž ovlivnitelné a neovlivnitelné rizikové faktory nádorových onemocnění a možnosti prevence jejich vzniku či časného odhalení. Protože klíčovým faktorem omezení úmrtnosti v důsledku zhoubných novotvarů může být vhodná prevence, šestá kapitola mapuje zavedené preventivní screeningové programy ve státech Evropské unie a doporučení pro jejich zavádění.

Sedmá kapitola představuje přechod k praktické části práce a obsahuje popis využitých metod a zdrojů dat. Z hlediska metod je využita standardizovaná míra úmrtnosti a dvourozměrná dekompozice změny stření délky života při narození na příspěvky dle věku a příčin smrti. Pro regionalizaci Evropy z hlediska úmrtnosti a rizikových faktorů, jak to odpovídá jednomu ze stanovených cílů práce, jsou využity shluková a faktorová analýza. Všechny metodické postupy jsou v textu kapitoly stručně popsány, především v případě statistických metod zvolila autorka spíše úsporný a slovní (nikoli formální) způsob vysvětlení, pro detailnější popis je čtenář odkázán pouze na citovanou literaturu. Autorka pro výpočty využila software MS Excel a SAS. Zdrojem dat pak byla především databáze Eurostatu.

První analytická kapitola souhrnně popisuje základní trendy úmrtnosti v důsledku zhoubných novotvarů v Česku v porovnání s Evropskou unií, část je věnována i úmrtnosti dle vybraných příčin smrti a podle věku. Aby bylo vyjádření vývoje úmrtnosti dle příčin i věkových skupin pojato uceleněji, je v práci (kapitola 9) zařazena dvourozměrná dekompozice změny střední délky života při narození. Rozkládán je rozdíl mezi roky 2009 a 2015.

Následující kapitoly se pojí především s druhým stanoveným cílem práce, tedy analýzou potenciálních faktorů stojících za výskytem zhoubných novotvarů a také vytvořením regionalizace Evropy z hlediska těchto faktorů a úmrtnosti v důsledku zhoubných novotvarů. Autorka nejprve aplikovala faktorovou analýzu na skupinu potenciálních jevů souvisejících s nádorovými onemocněními. Analýza je založena na datech za rok 2014 a to za 28 států EU. Uvažovány jsou proměnné charakterizující životní styl (fyzická aktivita apod.), úroveň úmrtnosti a účast na screeningových preventivních programech. Volba těchto proměnných mohla být v textu více zdůvodněna, současné vysvětlení je spíše jen velmi stručné, zařazení některých proměnných, a naopak nezařazení jiných, tedy může být poměrně diskutabilní. Pomocí faktorové analýzy byly vytvořeny 4 faktory.

Hodnoty faktorových skóre byly určeny pro jednotlivé státy a staly se vstupem do dalšího kroku analýzy. Zároveň byla vytvořena regionální diference faktorových skóre v jednotlivých státech EU 28. Ta pak byla potvrzena a doplněna pomocí shlukové analýzy. Závěrečná kapitola celou práci vhodně rekapituluje a shrnuje klíčové výsledky. Text je ještě doplněn poměrně bohatými přílohami s konkrétními hodnotami počítaných ukazatelů za státy EU 28 nebo doplňujícími detaily výsledků.

Osobně bych v textu uvítala hned od úvodu jednoznačně specifikované analyzované období, vč. vysvětlení (2001–2015 vs. 2009–2015 vs. 2014). Považovala bych to za vstřícnější vůči čtenáři než postupné odkrývání této informace v průběhu textu. Obdobně by, předpokládám, práci prospělo podrobnější vysvětlení obou statistických metod a volby všech uvažovaných proměnných. Dále se bohužel autorka v textu nevyvarovala chyb formální a stylistické povahy – jedná se nejen o překlepy, ale i chybějící slova nebo chybné tvary slov či formulace vět.

Zmíněné slabší stránky předloženého textu lze minimálně z části považovat za běžné v tomto typu prací nebo za doporučení pro další práci autorky, ať již bude pokračovat v řešeném tématu nebo se věnovat tématu jinému. Z pozice školitelky bych ráda ocenila vlastní iniciativu autorky a její nesporný zájem o řešené téma i studovaný obor jako celek, což dokládá nejen předložená práce, ale i celý průběh jejího studia. Svou diplomovou prací prokázala schopnost samostatné odborné práce, zpracování informací z literatury i kvantitativní analýzy. Vzhledem k uvedenému tedy předloženou diplomovou práci **doporučuji k obhajobě**.

V Praze dne 23. 8. 2018

RNDr. Klára Hulíková Tesárková, Ph.D.

Vedoucí práce